

at man ikke kan vise fra sig —, saa var det dog, bortseet fra denne Forholbens Logik, et sundt og respectabelt Standpunkt, sagde han, at holde fast ved det rette Forhold mellem den lovgivende Magt og Kirken med Hensyn til enhver Paafaldelse af en Indblanding i Kirkens indre Forhold, forinden Kirken har noget virkeligt Organ til at styre sig selv. Jeg skulde derfor heller ikke nu komme tilbage til hele hin Betragtningssække, saameget mindre som den ærede sidste Taler i alt Væsentligt fra sit Standpunkt har anført, hvad ogsaa jeg troer, at der kunde være at sige derom, dersom det ikke oversteg mine Kræfter at sidde og høre paa, at jeg derved kom i Strid med de Frihedsgrundfættninger, som jeg haaber og troer gennem hele mit Liv at have forfægtet, og som jeg med Guds Hjælp ingensinde skal blive utro. Jeg skal da nu bemærke, at dette mit Standpunkt ikke blot staaer i fuldeste Samklang med, hvad jeg meget ubørligt har udtalt for en heel Deel Aar tilbage, da hele Forfatningspørgsmaalet var under Forhandling her, i en saa stærk Samklang dermed, at jeg næsten blev lidt udføelig ved bagefter at læse det igjennem, men at det ogsaa er i fuld Samklang med det store Princip, hvorpaa f. Ex. det nordamerikanske Samsind er bygget, som ligeledes er en af den franske Revolutions største og vigtigste Erobringer for hele Civilisationen, og hvilket Princip ogsaa ligger til Grund for vor egen Grundlovs Antydninger med Hensyn til Statens Bygning hertilands, Antydninger, som nu saa ofte ere blevne nævnte, nemlig Principet om Adskillelsen mellem Stat og Kirke. Dette Princip er ikke saaledes at forstaae, at de skulle være hinanden fremmede — thi det var der allermindest i Danmark nogen Anledning til —, men saaledes, at Kirken indenfor det Omraade, som ved Lov maatte blive samme anvist for dens indre Anliggender, og uden Tvivl med en meget forskjellig Indflydelse paa dem, der reentud henhøre under samme, og paa dem, der maatte blive betegnede som blandede Anliggender, skal være selvstændig. Naar man nu altsaa taler her, som om det Lovforslag, der for Dieblirket bekræftiger os, kommer til os i Frihedens Navn, saa svarer jeg dertil, at det er en af vore store Ulykker, at Manges

Tanker ikke naae længere end til den individuelle Frihed, til den individuelle Frihed paa Religionens Gebet, og det skal gjentages, saalænge man bliver ved at ignorere det, at der er steet denne Frihed en fuldstændig Fyldest ved Grundloven, ligesom der ogsaa, selv indenfor Folketirken, er gennem Loven om Sognebaandets Løsning aabnet meget vide og elastiske Grændser i saa Henseende, men at det, som der her er Tale om, er Samsfundets Frihed, er Kirkesamsfundets Frihed overfor den verdslige Magt. Hvad enten en saadan verdslig Magt paa det kirkelige Gebet udøves af byzantinske Keisere og deres Harem eller af det danske Cancelli, af Cromwellske roundheads eller af den danske Rigsdag, saa er det dog i alle Tilfælde et verdsligt Regimente i Kirken til Skade for Staten og til Skade for Kirken. Det er dette, som jeg har troet at maatte hævde; det er Samsfundets Frihed, som skal tilstræbes, og det er for Samsfundets, for Kirkesamsfundets Frihed og Selvbestemmelse, at jeg har taget Ordet. Naturligvis kan jeg ved Siden heraf godt erkjende, at, indtil Kirken faaer en saadan Forfatning, som der er lovet den, kan ikke den hele kirkelige Lovgivning staae stille, og at Rigsdagen altsaa i visse mulige Tilfælde kan og maa komme til at gærde ind, men den Betingelse opstillede jeg ved første Behandling — og det har glædet mig at gjenfinde den i Udvalgets Fleertals Betænkning, at dette kun bør skee, hvor der er en uopsættelig og uafviselig Nødvendighed, og denne Betingelse troer jeg, at vi baade paa Rigsdagens, paa den confessionsløse Rigsdags, og paa Folketirkens Vegne af Respect for Kirkens Ordning og dette Instituts store Vigtighed, i allerhøjeste Grad bør opretholde. Jeg vilde derfor lettelig kunne have givet min Stemme f. Ex. for et lille Endringsforslag, der ikke er min Opfindelse, — thi det blev, om ikke stillet, saa dog nævnt allerede i Folkethinget —, hvorved der i Lovforslaget kom til istedetfor „vil en saadan vorde erkjendt“ at staae „kan en saadan vorde erkjendt,“ det vil sige, til et Endringsforslag, hvorved der blev givet Regjeringen en vis Bemyndigelse, saa at der derved var skaffet den fuldstændigste betryggende Afgang til at